

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Розуміння змісту й завдань конкурентної політики сьогодні є неоднозначним. В цілому можна виділити два поширені підходи, що розглядають конкурентну політику у вузькому та широкому значенні. У вузькому значенні конкурентна політика розглядається як діяльність держави щодо обмеження монополізму та протидії зловживанням монополієм (домінуючим) становищем, захисту економічної конкуренції та розвитку ефективної конкуренції між суб'єктами господарювання [1]. Нехтуючи несуттєвими відмінностями в тексті визначень, що наводяться, та керуючись їх змістовною єдністю, можемо стверджувати, що така точка зору є домінуючою у вітчизняному законодавстві [2, ст.10] і в сучасній практиці реалізації регуляторної політики держави в Україні [3]. Її дотримується ряд вчених-економістів, серед яких В. Геєць, В. Семиноженко і Б. Кваснюк [4, с.417], Г. Аніловська [5, с.131], Г. Филюк [6, с.232], Ю. Уманців [7, с.309] та ін. Щоправда, тут слід звернути увагу на те, що, незважаючи на наявну в їх визначеннях конкретизацію економічного змісту та напрямів реалізації конкурентної політики у її вузькому значенні, вони все ж залишаються відкритими і для більш широкого трактування через використання таких категорій як «ефективна конкуренція» [1], «оптимальне конкурентне середовище діяльності суб'єктів господарювання» [2, ст.10], а також через підпорядкування цілей конкурентної політики більш широким цілям забезпечення зростання суспільного добробуту в країні [6, с.231]. Як показує аналіз цілого ряду наукових праць вчених-економістів – прихильників широкого підходу до визначення змісту і завдань конкурентної політики, до числа останніх окрім власне захисту конкуренції, демонополізації, зниження бар'єрів входу в ринки / виходу з ринків, контролю за процесом ціноутворення підприємств-монополістів тощо відносяться захист прав споживачів, розвиток малого та середнього бізнесу, розвиток ринкової інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності національного товаровиробника, забезпечення належного рівня зайнятості населення, підвищення інвестиційної привабливості національної економіки, управління пропорціями економічного розвитку й економічний розвиток країни загалом.

Наприклад, В. Лагунін визначає конкурентну політику як діяльність держави щодо створення та розвитку конкурентного середовища, регулювання конкурентних відносин і конкурентного процесу з метою підтримки та заохочення економічної конкуренції, боротьби з негативними наслідками монополізму, захисту законних інтересів підприємців і споживачів, сприяння розвитку цивілізованих ринкових відносин, створення конкурентоспроможного вітчизняного виробництва [8, с.193]. О. Перепечкіна під конкурентною політикою розуміє законодавчо затверджені дії держави, спрямовані на забезпечення ефективного використання економічних ресурсів і захист інтересів споживачів, що реалізуються через комплекс спеціально затверджених і економічно обґрунтованих інструментів [9, с.154]. У звіті Організації економічного співробітництва і розвитку основною метою конкурентної політики визнається підтримка та розвиток конкурентного процесу. При цьому останній являє собою процес забезпечення ефективного виробництва й розподілу продукції та послуг у часі шляхом впливу на інноваційний розвиток й пристосування до технологічних змін з метою забезпечення стійкого економічного зростання [10]. І. Князева взагалі стверджує, що державна конкурентна політика охоплює майже все коло рішень, спрямованих на розвиток економіки, підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг національних виробників, забезпечення ефективної зайнятості [11, с.99].

Можна по-різному ставитись до наведених визначень, скажімо, критикуючи їх за надмірну широту. Наприклад, Г. Филюк, коментуючи останнє з наведених визначень пише про його некоректність, про неприпустимість прирівнювання конкурентної політики до економічної політики держави в цілому, як це фактично зроблено І. Князевою [6, с.229]. І тут ми повністю погоджуємося з Г. Филюк. Втім важливими, на наш погляд, є не стільки самі наведені формулювання змісту і завдань конкурентної політики держави, скільки обумовлене появою в економічній науці таких точок зору усвідомлення того, що держава може захищати конкуренцію й протидіяти ринковій владі не тільки забороняючи формування монополій та регулюючи цінову політику останніх у разі об'єктивності їх монопольного стану, але й використовуючи інструментарій цілого ряду інших напрямів економічної політики держави. Ю. Рубін пише: окремі елементи, що складають конкурентну політику, відносяться до антимонопольної, промислової, тарифної, податкової, інвестиційної політики у тій частині, в якій вони впливають на стан конкурентного середовища та створення конкурентних переваг [12, с.424]. Ми вважаємо, що саме ці міжвидові ніші економічної політики й містять потужні резерви обмеження негативного впливу ринкової влади на економіку й активізації її позитивних ефектів. Їх використання дозволить підвищити макроекономічну ефективність конкурентної політики в Україні, зекономити обмежені ресурси Антимонопольного комітету України на дублюванні функцій інших органів державної влади в процесі реалізації конкурентної політики держави.

1. *Загальнодержавна програми розвитку конкуренції в Україні на 2014-2024 рр: Проект. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=48634.*
2. *Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.*
3. *Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/128/2013>.*
4. *Геєць В. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України: в 3 т. / В. Геєць; за ред. В. Гейця, В. Семиноженка, Б. Кваснюка. – Т.3: Конкурентоспроможність української економіки. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с.*
5. *Аніловська Г.Я. Державний фактор трансформаційних перетворень в економіках перехідного типу / Г.Я. Аніловська – Львів: Вид-во ЛКА, 2002. – 324 с.*
6. *Филюк Г.М. Конкуренція і монополія в епоху глобалізації: монографія. / Г.М. Филюк – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 404 с.*
7. *Уманців Ю.М. Корпоративні структури у глобальному конкурентному просторі: монографія / Ю.М. Уманців. – К: ННЦ ІАЕ, 2012. – 410 с.*
8. *Конкуренція і конкурентна політика: категорії та поняття / [В.Д.Лагутін, О.О.Бакалінська, О.В.Вертелева та ін.]; за заг. ред. В.Д.Лагутіна. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 320 с.*
9. *Перепечкина Е.Г. Государственная конкурентная политика России / Е.Г. Перепечкина // Каспийский регион: политика, экономика, культура. – 2013. – №1 (33). – С. 151-161.*
10. *OECD. Competition and Trade Policies: Their Interaction. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/7/51/2375610.pdf>.*
11. *Князева И.В. Антимонопольная политика в России / И.В. Князева – М.: Издательство «Омега-М», 2007. – 493 с.*
12. *Рубин Ю.Б. Конкуренция: упорядоченное взаимодействие в профессиональном бизнесе / Ю.Б. Рубин. – М.: Маркет ДС, 2010. – 464 с.*